

Joost van den Vondel

... gestorven van de kouw

1587 - 1679

Kennen we eigenlijk onze klassiekers nog? Vondel bijvoorbeeld? Dé Joost van den Vondel, die van

De wereld is een schouwtoneel... Constantijntje, zalig kijntje... Gysbreght van Aemstel...?

Zijn collega's lauwerden hem bij leven als de 'prins der poëten'. In hun ogen was hij gewoon de beste schrijver uit Nederlands Gouden Eeuw. Een Amsterdammer in hart en nieren. Maar een met Vlaamse roots!

Joost ziet het levenslicht aan de Grosse Witschgasse in Keulen. Als zoon van uit Antwerpen gevluchte protestantse doopsgezinden. Als hij vijf is, verhuist het gezin naar Amsterdam. Op hoop van zege. Maar de Vondels redden het. Met kousen! Zijden kousen. Een lucratieve hype in die dagen.

In de Warmoesstraat drijft vader een goed beklante kousenhandel die Joost later overneemt.

Een academische opleiding zit er voor Vondel niet in. Wel zet hij zich al vroeg aan 't schrijven, wordt lid van de rederijderskamer 't Wit Lavendel en spijkert later zijn Latijn en Grieks bij. 'Ik wil klassieke teksten kunnen lezen,' zegt hij. Intussen valt hij voor Mayken Wolff, trouwt en krijgt vijf kinderen waarvan er drie jong sterven. In 1641 wordt hij katholiek, tot ongenoegen van de invloedrijke calvinistische predikanten. Door de lichtzinnige levenswandel van zijn zoon komt Vondel bovendien in financiële problemen: kousenzaak failliet en de 'prins der poëten' moet tot zijn pensioen aan de slag als suppoost bij de Stadsbank van Lening, dure naam voor ... 'pandjeshuis'.

Vondels lyrisch werk oogt indrukwekkend en zeer gevarieerd. Lichtvoetig, ernstig, religieus, belerend dicht hij voor vrienden en familie, bestuurders en kunstenaars. Als officieuze stadsdichter bezingt hij gretig beklivende gebeurtenissen, tot meerdere eer en glorie van Amsterdam en de Republiek.

In zijn hekeldichten schuwt Joost kritiek, protest noch regelrechte woede. Ook niet aan 't adres van de machtigen, die er niet om kunnen lachen. Maar daar maalt hij niet om. 'Wat op 's harten gront leyt, dat weltme naer de keel,' stelt hij onomwonden. Als hij in zijn allegorisch toneelstuk *Palamedes* stadhouder prins Maurits van hoogverraad beschuldigt wegens de

Een portret van Joost van den Vondel uit 1665, geschilderd door Philip de Koninck - Amstelkring Museum, Amsterdam

Fotobron: public domain

terechtstelling van Oldenbarneveld, ontvlucht hij wel wijselijk even Amsterdam en moet hij bij zijn terugkeer een fikse boete betalen.

U Nu

Dit is het kortste ooit geschreven Nederlands gedicht, wellicht ook het kortste ter wereld. Aldus het Guinness Recordboek. Een poëtisch pareltje van Vondel.

Voor het drama heeft Vondels speciale belangstelling. Hij schrijft 26 treurspelen en vertaalt er 8.

Het historische *Gysbreght van Aemstel* en de Bijbelse *Lucifer en Jephtha* zijn de beroemdste.

Vondel bedacht ook het woord 'schouwborg'. Met 'schouw' en 'burg' verwees hij naar een plaats waar je kon kijken.

Vondel overlijdt op zijn 91ste en ligt begraven in de Nieuwe Kerk. Op de valreep dicht hij nog zijn grafschrift: *Hier leit Vondel zonder rouw. Hy is gestorven van de kouw.*